

Tiếng hát Duy Trác - Quỳnh Giao - 10/11/2006

Hình (Thúy Nga): Ca Sĩ Duy Trác

Có những biến cố rất nhỏ bé bỗng nhiên có khả năng gợi nhớ mãnh liệt.

Quỳnh Giao nhớ lại như vậy khi giới thiệu Phạm Hà trong buổi chiều hát nhạc Văn Phụng vừa qua. Chúng ta thiếu giọng nam hát được cho đúng tâm tư của nhạc sĩ trong những ca khúc nghệ thuật. Khi ân cần giới thiệu một tiếng hát đầy triển vọng là Phạm Hà, Quỳnh Giao nhớ lại tiếng hát Duy Trác, dù ông đã nghỉ tay gói kiềng và giã từ vũ khí được mười năm rồi.

Một sáng Chủ Nhật trong veo, cách đây đã hơn nửa thế kỷ, Quách Đàm dẫn một thanh niên đến thăm nhạc sĩ Dương Thiệu Tước. Quách Đàm nổi tiếng từ thời phối thai của tân nhạc Việt. Người thanh niên ông dẫn tới gặp Dương Thiệu Tước là cháu ông, còn trẻ mà phong độ đã chững chạc người lớn. Năm đó, Duy Trác mới mười tám, có giọng hát truyền cảm, ấm áp, và ngoài giọng ca thiên phú lại còn xướng âm rất vững.

Duy Trác bước vào âm nhạc ngay từ buổi gặp gỡ đó.

Cũng như trường hợp của Mai Hương, Duy Quang, Thái Hiền, Tuấn Ngọc, Khánh Hà, Ý Lan... và của người viết bài này, Duy Trác đã đi vào âm nhạc theo bước chân gia đình, như một sự tiếp nối tự nhiên, không có tuyển lựa hay khám phá bất ngờ gì.

Dương Thiệu Tước lập tức mời Duy Trác cộng tác cùng chương trình “Ký âm pháp và Nhạc lý phổ thông”, được ông lập ra để thính giả có cơ hội cảm nhận và thưởng thức những ca khúc mới. Ca sĩ phải xướng âm ca khúc, tức là đọc nốt nhạc, trước khi hát vào lời.

Đây là sự hướng dẫn cần thiết mà ta lãng quên dần cho thính giả đời nay.

Chương trình được phát thanh vào mỗi sáng Chủ Nhật, và được thu thanh trực tiếp. Thời đó, việc thu thanh trực tiếp đòi hỏi người trình bày phải “trình diễn” chỉ bằng tiếng hát, nên họ phải vững về nhạc lý, có khả năng lập tức xướng âm bài hát hoặc bài tập mà không có cơ hội hát đi hát lại. Duy Trác đã bước vào nghệ thuật qua con đường khó như vậy.

Toàn ban của chương trình chỉ có ba giọng, nữ ca sĩ Minh Trang (thân mẫu của Quỳnh Giao) là giọng nữ, Duy Trác là giọng nam, và thứ ba là giọng... nít, do nhi đồng nhóc tì Đoàn Trang đảm nhiệm (tám năm sau mới đổi tên thành Quỳnh Giao khi thay mẹ xuất hiện với người lớn!)

Trong ban tam ca này, Minh Trang và Duy Trác “minh diễn” cho thính giả những bài mê ly êm ái, như “Phút say hương”, “Hoa Xuân”, hoặc “Hương về Hà Nội”. Còn nhi đồng Đoàn Trang thì được chỉ chèo xướng âm cho các em bé chắc cũng chẳng nhỏ hơn mình là bao nghe những bài của thiếu nhi như “Chim chích chòe”, “Thằng cuội”, “Quãng đường mai”...

Cũng từ đó, Duy Trác còn hát trong các chương trình của học sinh sinh viên với bạn hữu như Hồng Duyệt (cháu Dương Thiệu Tước và là tác giả bài “Đường chiều” rất “blues” của thập niên 1960), Phạm Vận, Đỗ Tuấn, Cung Tiến, Mai Hương, Bạch Tuyết, Thế Tân, Hồng Hảo...

Nhiều người trong số đó nay đã thành danh trong các lãnh vực khác, hoặc đã già từ âm nhạc. Một vài người đã vĩnh viễn lìa xa chúng ta. Như Hồng Duyệt hay Phạm Vận đã mất trên đường vượt biển. Duy Trác là bạn thân của Hồng Duyệt và hiền thê của ông, chị Âu Oanh, chính là em gái Hồng Duyệt. Hoặc như Đỗ Tuấn, tức là Đỗ Đình Tuấn nay đang chịu khách yêu văn yêu nhạc tại nhà sách Văn Khoa trong khu Phước Lộc Thọ. Hoặc như Thế Tân và Hồng Hảo, hai người em của nhạc sĩ Nhật Bằng trong ban Hạc Thành thì Thế Tân nay cũng đã ra người thiên cô. Bạch Tuyết, em gái chị Mai Hương, ra được sĩ và cũng nghỉ hát từ lâu...

Buổi chiều hôm hát nhạc Văn Phụng bên Kim Tước, Mai Hương, do ban Tam Ca Tiếng Tơ Đồng gồng mình tổ chức, Quỳnh Giao gặp lại Bạch Tuyết nên càng nhớ lại thời xưa.

Thời xưa đó trôi qua quá nhanh.

Chúng tôi sinh hoạt với nhau, vui tươi và hồn nhiên, trong đài phát thanh tại số 3 đường Phan Đình Phùng, ngày nay có nhìn lại chắc giật mình vì thấy là nhỏ. Nhỏ mà đầy ắp kỷ niệm. Bao nhiêu hình ảnh thương mến của nghệ sĩ chúng tôi đã chất chứa tại nơi đó, vì gặp nhau hàng ngày, thân nhau như ruột thịt, và đối xử với nhau có lẽ theo cái cách quý mến riêng.

Thời gian trôi quá nhanh. Y Vân nay cũng không còn, như Vũ Thành, Phạm Đình Chương hay Ngọc Bích, Nguyễn Hiền. Đan Thọ thì cũng gác đàn thiên di về Louisiana và năm ngoái còn chạy bão Katrina mà mất luôn cây đàn cổ...

Sài Gòn năm xưa đã không còn.

Phải chăng vì vậy mà Duy Trác già từ sân khấu?

Đối với giới thẩm âm, Duy Trác là ca sĩ có giọng hát “trí thức” nhất chẳng phải vì ngoài đời ông là Luật Sư Khuất Duy Trác và có lúc còn là chuyên viên về luật pháp trong phủ tổng thống và vì vậy mà bị tù đầy sau 1975. Quỳnh Giao chỉ thấy Duy Trác trình bày có gout và luôn nhớ tới lời một nữ văn sĩ, “người ta thường nói rằng ca sĩ khó chịu nhất là khi bị chê mình hát sai, chứ tôi thì sợ nhất là khi bị chê rằng mình không có gout”...

Duy Trác hát đúng và hát hay là điều hiển nhiên với mọi người biết nhạc và yêu tân nhạc. Nhưng phong cách trình bày ca khúc là phong cách của người tài hoa, hiểu lời ca và diễn tả đúng lời ca, rất đẹp mà không cần gò gẽ chứng tỏ nét điêu luyện. Duy Trác có sự cảm thông sâu đậm với cái đẹp và riêng với cái đẹp trong âm nhạc.

Chúng ta nên luyện tiểc phong cách thực hiện và trình bày ca khúc nghệ thuật như vậy.

Biến cố 1975 khiến các văn nghệ sĩ miền Nam tan tác chia lìa. Gặp nhau xứ người trong các buổi trình diễn, chúng tôi thường hỏi thăm về Duy Trác và xót xa không ít khi nghe tin ông bị tù cải tạo, đã có những năm tháng khổ sở nhất trong số các bạn tù cùng trại vì sự bướng bỉnh và lối chống đối rất tài hoa và dí dỏm.

Khi được ra và qua tới bên này, Duy Trác không nói nhiều về thời đen tối ấy. Chúng tôi chỉ tít tít hỏi nhau về truyện năm xưa và hàn huyên về kỷ niệm. Quỳnh Giao đã hai lần đứng cùng sân khấu, lần đầu là khi cùng Kim Tước, Mai Hương gọi nhau hát mừng Duy Trác tại San Jose. Sau đó là trong một chương trình chọn lọc tại Palo Alto cũng ở miền Bắc California, cùng các giọng nam khác như Anh Ngọc, Đoàn Chính và Vũ Anh... Sau đấy, Duy Trác già từ sân khấu.

Thực ra, Duy Trác chưa hề thích hát trên sân khấu.

Với người nghệ sĩ này, hát là một sự chọn lọc từ cử tọa đến cách tự tay kéo màn ra về. Ông không muốn hát không đúng nơi hợp cách và càng không muốn khán thính giả phải kéo màn tắt máy cho mình. Có lẽ vì vậy mới già từ ngang xương vào Tháng Sáu năm 1995.

Vẫn là phong thái của người có gout và kính trọng thính giả.

Người xưa có nói về các tiếng hát bao năm sau vẫn quyen trên mái đình cổ kính. Người xưa có trí tưởng tượng và sự lãng mạn phong phú bù đắp cho những thiệt thòi khác về kỹ thuật. Người nay vẫn còn tiếng hát Duy Trác được cất giữ trong băng nhạc, trong đĩa nhựa. Để sau này, khi nói “hát như Duy Trác”, chúng ta có thể cho các thế hệ về sau nghe Duy Trác hát như thế nào.

Chúng ta, nhất là những người trình bày, cũng nên chịu khó nghe lại.